

Yazılar:

GRAFİK ERLER MESLEK KURULUŞU
Gazeteciler Sitesi, Hikaye Sokak 7/1, Esentepe 80300, İstanbul Tel. 174 15 80

Tasarımcılar ve Boş Zamanları

Pat Sweet

Design, Temmuz, 1988

Çeviren: Hakan Öneş

Tasarımcılar boş zamanlarında neler yaparlar? Mimamlar plajlarda ince kumdan ince ince şatolar mı inşa ederler? Moda peygamberleri sessiz sinema oynayıp giniyormuş gibi mi yaparlar? Yoksa evlerine kapanıp pul koleksiyonu, oyuncak trenler ve satranç gibi gizli zevkleriyle mi iştigal ederler?

Tasarımcıların çoğu için hayat her an iş. Kendi zevkleri için yaptıkları ile iş için yapmak zorunda oldukları arasındaki çizgi iyice belirsiz.

Çünkü henüz yeni doğmuş pek çok stüdyoyu beslemek, büyütme gerekiyor ki, bu da pek fazla boş vakit bırakmıyor. İş kurup oturtmadan, başarı ve servet peşinde koşmaktan başka şeylere kendini vermek imkansız.

Terence Conran bu konuda şanslı. Bir hobiyi -Fransız olan herşeye duyduğu hayranlık ve Fransa'nın dört yanını dolaşmak-gelişip büyüyen bir "business"a dönüştürmeyi başarmış çünkü. Bugün hâlâ bir yandan "bon vivre" olarak yaşamayı sürdürürken (yaşamayı bir sanat haline getirme) bir yandan da Berkshire'daki evindeki atölyesinde mobilya tasarlamayı sürdürüyor.

Profesyonel estet Sir Roy Strong ise bahçesiyle ilgilenmekten çok hoşlanıyor ve örgü örüyor. Herhangi bir zaman iş aramak zorunda kalacağından değil ama, başvuru formlarında "diğer meraklar"a ayrılan ürkütücü boşluğu doldurmayı en iyi başaracak kişi mimar Norman Foster olsa gerek. Fani dünyanın kaygılarından uzaklaşmak istediğinde bir planör ya da helikopterin pilot koltuğuna atlayıp binalarının üzerinde uçuyor.

Ama örneğin uçmak gibi bir hobiyi geliştirip ustalaşmak için gereken zaman, para ve sabra sahip tasarımcılara rastlamak pek kolay değil. Özellikle genç kuşak ta-

sarımcıların çoğu bu tür şeylere vakit ayıramayacak kadar meşgul: "Kriket sopası koleksiyonu falan gibi gizli bir hobim olduğun söylemek isterdim ama pek boş vaktim yok" diye itiraf ediyor modacı Georgina Godley. Onun derdi de diğer tasarımcılarla aynı: Olur da iş dışında bir şeylerle ilgilenmeye vakit bulursa kendini gene işiyle ilgili buluyor: "Herşeyi işe bağlamak garip bir şey. Evet sinemaya, tiyatroya gidiyorum ama sebebi genellikle üzerinde çalıştığım şeyle ilgili bir fikri koalamak oluyor." Godley gene de boş zamanlarını değerlendirdiği bir hobisi olduğunu söylüyor.

"Kriket sopası koleksiyonu falan gibi bir hobim olduğun söylemek isterdim ama pek boş vaktim yok." Georgina Godley

Hava koşulları elverdiği zamanlarda ailesinin Richmond'daki evinin yakınlarındaki nehirde kürek çekmek: "Yazları, hava iyi olduğunda kürek çekmeyi seviyorum. Beni gerçekten rahatlatıyor. Spordan nefret ederim ve bir havuzda anlamsızca bir aşağı bir yukarı yüzmek bana göre değil. Ama nehirde kürek çekerken bir yerlere gittiğimi hissedebiliyorum." Godley'in kürek çekmek için özel giysileri yok. Bahçıvanlık gibi, kürek çekmek gibi gündelik faaliyetlerin, hangi kıyafetlerin kullanışlı olduğunu gösterdiğini farketmiş. Kendi çizdiklerinin çoğunu da gereksinimler doğrultusunda geliştiriyor. Godley'in sandalla gezmek dışında bir diğer zevki de yemek pişirmek: "Yemek pişirmeyi hem seviyorum, hem de bu benim için bir tür terapi." Henüz, modern bir mutfağa kavuşmamış ama

önemli bir keşfi var: "Hayatımı değiştiren alçak kenarlı bir demir tava satın aldım. Hem yemek ısıtabiliyor hem kızartma yapabiliyorum. Biraz ilkel ama çok eğlenceli."

Yemek yemek ayakkabı stilisti Emma Hope'un boş vakit meraklarında da ilk sıralarda geliyor: "O kadar az vaktim var ve dükkândan o kadar geç çıkıyorum ki... Çıktığımda müthiş acıkmış oluyorum. Bu yüzden yemek yemek kesinlikle bir zevk, bir merak oldu." Kısa bir süre önce ev değiştiren Hope'un aklının bir yerlerinde iç mimariye eğilmesi gerektiği yönünde bir düşünce var: "Artık eve bir şeyler yapmalıyım. Her odaya neler yapacağımı dair planlar yapıp duruyorum. Daha hiç bir şey yapmadım ama hep düşünüyorum."

"O kadar az vaktim var ve dükkândan o kadar geç çıkıyorum ki... Çıktığımda müthiş acıkmış oluyorum. Bu yüzden yemek yemek kesinlikle bir zevk, bir merak oldu." Emma Hope

Okulda, sporda pek gelecek vaat etmemesine karşın tenise başlamış Hope. Kendi çizdikleri arasında tenis ayakkabısı yok ama çok sevdiği, gösterişli kırmızı-yeşil bir çift ayakkabısı olduğunu söylüyor: "Sorun şu; dükkânı daha yeni açtım ve Cumartesi günleri dahi oradayım. Altı günlük yorucu bir iş haftası boyunca o güzel deyme, "boş vakit'e pek rastlanmıyor."

Hope zaman zaman işten biraz olsun uzaklaşmayı deniyor ve pazar günleri teras-bahçesinde kamelyalarıyla ilgileniyor. Ayrıca geleneksel bir Pazar akşamüstü faaliyetine de yeniden dönmeyi planlıyor. Arkadaşları ve ailesiyle temasını sürdürmek için mektuplar yazmak: "Tezvelere, amcalara, dayılara, çok meşgul olduğum için görüşemediğim ve izlerini kaybetmek üzere olduğum insanlara mektup yazmak için bir masa istiyorum. Şöyle önünde zarfları koymak için bölmeleri olan bir masa."

Grafik tasarımcısı Neville Brody de son bir kaç yıldır zincirlendiği ve ona Londra, Victoria & Albert Museum'da retrospektif bir sergi kazandıran çalışmaları üret-

tiği çizim masasından bir süre ayrı kalmak istiyor. "Son iki yıldır hemen hiç boş vaktim olmadı. Şimdi yeniden insan olmaya çalışıyorum ki şimdilik pek başarı sağlayamadım. Yaşamım iş ve video kasetlerden oluşuyor."

"Şu andaki durumum saçma görünüyor bana. Seneye adımlı değiştirip sakal bırakacağımı ve bir serseri gibi yaşayacağımı söyleyip duruyorum." Neville Brody

Eskiden Londra gece kulüpleri ve gece hayatının gedikli olan Brody artık boş vakitlerini daha çok evde, abur cubur bir şeyler atıştırarak ve bir video kaset yığını arasında, son yıllarda ucunu kacırdığı sinema dünyasını yeniden yakalamaya çalışarak geçiriyor. Neville Brody üst düzeyde bir tasarım kariyerinin hayattaki diğer zevklere fazla zaman bırakmadığı görüşünde: "Grafik tasarım işine girmek büyük ihtimalle hayatının diğer kısmının büyük bölümünü feda etmek demek, çünkü sürekli olarak 'deadline'ların baskısı altındasınız. Dokuzdan-altıya bir çalışma düzeninde yaşamak olanaksız. İyi bir şeyler yaratmak için çok vakit ayırmak zorundasınız." diyor sakın ve düşünceli bir tavırla.

İş dışında fazla bir toplumsal hayatı olmadığını söylüyor Brody. "Soho'da yaşar, cafelere ve barlara giderdim sık sık. Ama artık pek sevmiyorum orayı, Batı Covent Garden'ı haline geldi. Doğal halini yitirdi ve milletin hava atmak için gittiği bir yer oldu." Brody'nin şimdilerde gecelerini geçirdiği yerler-King's Cross ve Bloomsbury-iki ilgi alanını da gösteriyor: Yürümek ve sinema. Bol patlamış mısır eşliğinde gece-gece iki video seyredebildiğini söylüyor.

"Şu andaki durumum saçma görünüyor bana. Seneye adımlı değiştirip sakal bırakacağımı ve bir serseri gibi yaşayacağımı söyleyip duruyorum" diyen Brody aslında tasarımcıların çoğu gibi hayli çalışkan. Gayet basit; bu da Brody ve benzerlerinin geliştirmeye, tanıtmaya yardımcı oldukları boş zaman faaliyetlerini kendilerinin denemelerine olanak bırakıyor. ●

Brody ile Bir Konuşma

Baseline, Sayı 1, 1989

Çeviren: Hakan Öneş

Neville Brody 1980'lerin en etkili ve en kışkırtıcı grafik tasarım ve tipografisi. Ona karşı herkesin bir tepkisi var. Onu sevebilirsiniz, nefret edebilirsiniz ama kesinlikle görmezden gelemezsiniz. Brody'ye "grafik tasarımın ilk süperstarı" demek de mümkün belki.

1957'de Kuzey Londra'da, Southgate'de doğan Brody, London College of Printing'de grafik eğitimi görmeden önce 1975'de Hornsey College of Art'ta Güzel Sanatlar kursunu bitirdi.

Önceleri çoğunlukla plak kapakları yapıyordu. Stiff plakları ve diğerleri... Daha sonra bağımsız olarak Fetish Records'un art direktörlüğünü yaptı.

1981'den başlayarak beş yıl boyunca uluslararası moda dergisi The Face'in tasarımcısı ve art-direktör'ü olarak çalıştı ve 1983'den 1987'ye kadar da City Limits'in kapaklarını yaptı.

Dergi tasarımında bir devrim gerçekleştiren Brody'nin etkisi bu görünüşte dar sınırları çok aştı. Çok taklit edildi, taklitçileri fikirlerini ambalaja, reklamcılığa hatta dükkân tasarımına adapte ettiler. Çalışmaları, 1988'de Londra, Victoria & Albert Museum'da "The Graphic Language of Neville Brody" (Neville Brody'nin Grafik Dili) adıyla sergilendi.

Brody şu anda kendi stüdyosunun başında ve aynı zamanda Arena dergisinin art-direktörü. Bu aralar mobilya tasarım grubu "Post" ile yeni bir maceraya atıldı ve ürün tasarımı alanına da sıçradı. Baseline dergisinde yayınlanan bu söyleşi de "Post" ile yaptığı çalışmalarla ilgili bir soruyla başlıyor.

Brody: "Post" ile çok temel bir şeye dönmek istiyoruz. "Anti-tasarımcı", formun gerçek doğasını anlamaya çalışan, doğal

malzemeler ve basit yapılar kullanan....

Bu biraz elitist bir tavır mı? Çünkü biraz crafts (elsanatları) hareketini çağırıyor ki o da yalnızca bütçesi yetenlerin elde edebileceği bir şeydi.

Öyle değil. William Morris aslında "Liberty's"ın daha önceki bir türüydü ve o crafts hareketinde çok "pastiche" vardı. Ben farklı bir crafts hareketi peşindeydim. Yüzeyden çok yapı düzeyinde çalışacak bir hareket. Tasarım, ürünün işlevinden, yapısından çıkacak. Ki bu da herkesin elde edebileceği bir şey.

Tabloid gazeteleri de herkes elde edebiliyor. Onların tasarım düzeyleri konusunda ne düşünüyorsunuz?

Ucuz gazete tasarımı her zaman olacak. Ben gazetelerde 1970'lerin tipografik geleneğinin tüm klişelerini kullanan reklam görürnce daha çok kaygılanıyorum. Harflerin arası o kadar açılmış ki artık okumuyorsunuz bile. Her şey kodlara indirildi. Bilgi artık önemsiz. İnsanlar okumak yerine kelimeleri tanımaya yöneltildiler.

Ama Eğer Eddie Shah tüm bir gazeteyi bir Apple Mac ile yapabildiğini söylüyorsa, tasarımı, insanların istediği bir şeyi kestirip atıyor muyuz?

Halkın tasarımı istediğini kim söyleyecek? Tasarım kendisi değil herhalde... İnsanlar onu istemiyorlarsa istemiyorlardır. Kötü gazete tasarımı savunulamaz ama anlık, çiziktirilmiş tasarım her zaman olacaktır. Her şey tasarlanmayacak ve her şeyin tasarlanması da gerekmiyor. Bilgisayarlar artık varlar ve hep olacaklar. Kaçınılmaz bir şekilde kestirme yol olarak, tasarımın "fast-food"u olarak görülecekler.

O halde tasarımcı ve tipografiler bilgisayarları nasıl kullanmalı?

Önce bir fikriniz olsun. Sonra bunu gerçekleştirmek için kullanın sistemi. Sistemin öncülük etmesine izin vermeyin; onu yönetin ve kullanın, sonuna kadar. Bilgisayar, "ben tasarlayabilirim ve kendi fontlarımı kullanabilirim" demektir. Daha uzun vadede bana bağımsızlık sağlayacaktır. Umuyorum ki stüdyonun kullandığı başlıklar ve yazı karakterlerinin tümünü tasarlamış olacağız. Linotype'in çok pahalı olmayan bir Linotronic imaj sistemi çıkaracağı var sayılıyor ki bu stüdyoların kendi dizgilerini yapabilecekleri anlamına gelir. Bu da harika.

Ama bilgisayarlar varken tasarımcıların varoluşu nereden nasıl savunulacak?

"İyi tasarım" izafi bir şeydir ama teknisyen ya da programcı da olsa bir tasarımcı olmalıdır.

Gazete tipografisine dönersek, bir yanda The Guardian bir yanda The Sunday Sport'u nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bence insanlar Sunday Sport'u olduğu gibi tanıyorlar. Bunun tasarımıyla ilgisi yok. Sokaktaki adam ne sevdiğini bilir ama niye sevdiğini bilmez. The Sunday Sport'u komik gözüktüğü için sevebilir ve bir pazar günü istediği de budur. Ne The Sunday Sport, ne de The Guardian bilgiyi aktarmada başarılı değil. The Guardian neredeyse bir tasarım tezi, çağımız üstüne bir yorum. Ama daha dün baktım ve geçen hafta görmüşüm gibi geldi. Daha şimdiden fena halde değişikliğe ihtiyacı var.

Geri dönersek demek ki artık yalnızca elitist tasarımcılar ve yüzysel tasarımcılar olduğunu düşünüyorsunuz.

Bunu en iyi High Street'te farke ediyorsunuz. Yalnızca tasarım motifleri ekleyen ama yapısal düzeye hiç inmeyen bir sürü insan var. "Tasarımcı-izm"ler geçici meraklardır. "Doğru" motifleri kullanan, yalnızca aynı kıyafetleri giyerek "biz de sizlerden biriyiz" diyen Thomsons broşürleri gibi. Şu an tasarım için bir patlama dönemi. Ama nelerin hayatta kalacağını görmek ilginç olacak. Kuru, cansız, yüreksiz bir patlama bu. Fazlasıyla yüzeyel enerji

ve bu yüzden de gelip geçici. Bir "içeriğe dönüş" yaşanması kaçınılmaz. İnsanlar yeniden hikayeler okumak istiyorlar ve The Sunday Sport'ta bu yüzden bunca popüler. The Guardian stilize haberlerle dolu hale geldi ve stilize bir şeyler okumak istiyorsanız iyidir. Ama yalnızca haber okumak istiyorsanız The Guardian buna uygun değil. The Independent'in bakışı doğru. Keşke daha iyi tasarlanmış olsaydı. Klasik bir tasarım. The Face de klasikti ama sürekli olarak dekonstrüksiyon eşliğindeydi.

Eğer bunlar "trend" ise nasıl etkilenebilirler? Ya okullar ve orada eğitilenler?

Büyük tasarım gruplarına karşı bir tepki var bence. İnsanlar oralarda çalışmayı pek sevmiyorlar çünkü tasarımcı "art-direction" konusunda bir emir komuta zinciri altında çalışıyor. İş tasarımcıya gelene kadar o derece formüle edilmiş oluyor ki, parametreleriniz iyice daralıyor. Yalnızca bir tünelden bakabiliyorsunuz. Çatısı belirlenmiş bir iş geliyor ve tasarımcı yalnızca gülün içini boyuyor, hepsi bu.

Okuldan yeni çıkmış bir öğrencinin bunu kabul etmesi için tek bir sebep olabilir: Para, güç ve güvenlik istemesi ve yolun da bu olduğunu düşünmesi. Hepsi okullar ve hükümet yüzünden. Size "bir işin olmazsa hayatta kalamazsın" diyorlar. Tabii ki kalırsın aslında.

Ama tasarımcı ve güzel sanatçılar eğitimleri sonunda bir iş edinmek isteyen normal insanlar.

Evet, bu doğru. Ama sanat dünyalılığınıza ne oluyor? Onu kaybedemezsiniz ki? Tasarım ticareti elinizden çıkabileceğin en kötüsünü talep ediyor ve %99 almayı da başarıyor.

Okullardan yeni çıkan öğrenciler hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bana gelen öğrencilerin portfolyolarını inceliyorum ve hemen her defasında aynı şeyi söylüyorum: "Bu yeterli değil, niye fikirlerini biraz zorlamadın?" Onlar da cevap veriyorlar: "Hocalar yapamayacağımızı, müşterilerin kabul etmeyeceğini söylediler." "Peki" diyorum "Portfolio'ndan memnun musun?" "Eh bir iş bulurum herhalde." diyorlar. "Ama sen memnun musun, ya da seni memnun edecek olan yalnızca bir iş mi?" diye soruyorum tekrar ve gidip kendilerini anlatacak işler yapıp gelmelerini öneriyorum. Bir sanat okulunun ana fikrinin öğrencinin bireysel bakış açısını geliştirmek, her bireyin güçlü yanlarını ortaya çıkarmak olduğunu düşünürdüm. Bunu yapmak için üç yılınız var. O kadar değerli bir zaman ki. Kendi yeteneğinizi yalnız kendiniz için geliştir-

mekte desteklendiğiniz tek zaman dilimi.

Sorun insanların kendilerini yalnızca satabilmek açısından geliştirmelerinin öğretilmesi. Yalnızca bir iş bulmak öğretiliyor, iş bulunca ne yapılacağı değil. Hangi elbiseleri giyeceğiniz öğretiliyor. Londra St. Martin's School of Art'da her öğrencinin daha okul sırasında profesyonel deneyim gösteren CV'si var! Bu çok saçma, çünkü yalnızca profesyonel deneyimi var diye birini işe almam. Yapmak istediğim çıraklık sistemine dönmek ve bunu işletmek. Bence tek yol bu. Tasarım endüstrisinin beş yıl sonraki halinden korkuyorum. Herkes tasarım idarecisi olacak ve tasarımcı kalmayacak.

Bunun sizin eğitim altyapınızdan farkı ne?

Benim geçtiğim eğitim sisteminde yavaş yavaş gelişir, çıraklıktan profesyonelliğe zaman içinde geçersiniz. Okuldan çıktığınız anda profesyonel tasarımcı ve tipografçı olmanız beklenmezdi. Şimdi bu geçit dönemi ortadan kalktı ve profesyonellik iki üç yıl öne geldi. Küçük çocukların makayaj yapmasını seyretmek gibi bir şey, çok hastalıklı ve çok kaygı verici.

Bu, o küçük çocukların tasarım deneyimlerine uymayan noktalara getirilmeleri, kendilerine ağır gelecek tasarım sorunları ile uğraşmaları anlamına mı geliyor?

Hayır! Burada tasarımın "business" yani devreye giriyor ve müşteri ile tasarımcı hiç bir zaman karşılaşmıyor. Sonuçta tasarımcı kötü ve kısıtlayıcı "brief"lerin karanlığında el yordamıyla ilerlemek durumunda kalıyor. Müşterinin gerçek derdini anlamak için hiç bir şansı kalmıyor. Tek yapabileceği tefsir etmek, satır aralarını okumaya çalışmak. Bu yüzden yapılan tasarımların % 90'ı resmen "alakasız" ama tasarım endüstrisine dünyanın parasını kazandırıyor.

Bunu son zamanlarda gördüğünüz çalışmalarla örneklendirebilir misiniz?

Michal Peters Top Shop logosuna bakın. Hayatımda gördüğüm en kötü tipografi parçası. Yazı karakterine bakın, kavram olarak bir itirazım yok. İtirazım yapılaş tarzının düzeysizliğine. Eğer tasarımcının rolü müşteriye ve halkı eğitmekse, bu zaten be-

cerilememiş. The Sunday Sport olduğundan başka bir şey olmaya çalışmıyor ama Top Shop bunu deniyor. Şimdi bu "high-design"i mi ifade ediyor, "high-modernism"i mi? Yoksa "moda"yı mı? Top Shop zincirine saygım var ama bu onlar için kötü bir tasarım ve yanlış. Tasarımı yargılamanın yolu sunumu için kullanılan malzemelere bakmaktır. Benetton bu işi beceriyor. Kesinlikle uzun süre yaşayacak onlarınki. Ama bu yeni Top Shop kimliği üç ay sonra değişecek gibi duruyor. Zaten onlar da bunu biliyor ve buna uygun olarak ucuz malzeme kullanıyorlar.

Ama bu Top Shop'un "bir an bile yerinde duramamak" şeklinde özetlenebilecek felsefesine uygun değil mi? Daima canlı ve neşeli, panayır yeri gibi.

O zaman gerçekten öyle yapsınlar. Bu kadar numara niye? Top Shop logosu bence çok kötü ve herhalde dünyanın parasına mal olmuştur. Elinden geleni yapmamış, fazla uğraşmamış birinin elinden çıkmış duygusu veriyor, elit olmaya çalışıyor.

Ama bu oluşmasına kesinlikle katkıda bulunduğunuz tasarım stilinin geniş kitlelere yönelik bir uyarılması değil mi?

Popüler sanat yanlış bir şey değildir ama dürüst olmalıdır. Yapı ve içerik ele alınmalı, düşünülerek yapılmalıdır.

Tasarım endüstrisi yanlış yolda mı yani?

Dünya değişiyor ama tasarım değişmiyor. Tipografçı ve grafikerler hâlâ yüzeysel meselelerle uğraşıyorlar. Pek çok tasarım grubunun yapılanması da gerçek hayat ile ilgilenmediklerini ortaya koyuyor zaten... Mimaride 60-70 döneminde aynı durum yaşandı. Binalar asıl işlevlerinden uzaklaştırılmış şeklide planlanıp gerçekleştiriliyordu. Mimarlar bugün daha sorumlular. Tipografçılar da halkın ve müşterinin gereksinim ve eğitimleri arasında bir uzlaşma sağlamalı.

Sizin de geçmişteki bazı çalışmalarınız- özellikle The Face- yüzeysel olmakla suçlanmıştı.

The Face'de insanların nasıl düşündüğünü değil, nasıl düşünebileceklerini yansıtmaya çalıştım. Aynı zamanda diğer tasarımcılarla bir diyalogdu o. Bir tasarımcı

bu tür tasarım kullanma fırsatını zor bulur. O dönem benim için bir deneyim dönemi idi ve o çalışmalar nihai tezler değildi. Ama bu örnekler kanun gibi kabul edildiler. Kural tanımaz bir yaklaşımdı ama kendi içinde bir yapısı vardı. İnsanlar görünen grafik anlayışı aldılar ama işin yapısını ve mantığını anlamadılar. Yazı karakterlerini asıl mesele olarak ele aldılar ve kaçınılmaz bir şekilde "moda" haline geldi bu tarz. Bugünlerde yazı karakterleri içerik ve yapı düşünülmeden seçiliyor ve yapı bu seçilen karakterden doğuyor. Oysa yazı karakterini, yapı belirlemelidir ki o da içerikten doğar. Yazı karakterleri kutsal değildir ve eğer uygun karakter yoksa tasarlanmalıdır.

The Face'de yaptıklarınızın kendi istedikleriniz olduğu belliydi. Ama Arena'da sanki başkalarının (pazarın) taleplerine uygun düşen şeyler yapıyor gibisiniz.

Bence The Face'i yaratan ve benim bir tavır geliştirmeme izin veren toplumsal ortamı. İnsanlar Arena'nın da The Face olmasını bekliyorlardı ve yaptığım beklentilerine uymadı.

Arena'da Helvetica kullanmanızın sebebi bu mu?

Helvetica'dan nefret ederim! Britanya'da taşıdığı "connotation" lar başka hiç bir yerde geçerli değildir aslında ama gene de nefret edilecek, bu yüzden taklit edilemeyecek bir karakter kullanmak istedim. Böylece insanlar kendi fikirlerini zorlamak zorunda kalacaklar. "Anti-tasarım" olmasını istedim ve bunu başarmamın en iyi yolu da Helvetica kullanmaktı. Tipografik bir "numara" olarak görüldüğü halde, beyaz alanlarla da deneyler yapıyorum. Tasarım kutuplaşmaya devam ediyor.

"Anti-tasarım" olmaktan bahsediyorsunuz. Nedir bu karşı olduğunuz tasarım ve niye?

Design Council'daki (Tasarım konseyi), Design for print (Basım için tasarım) sergisi 80'lerin tipografi ve tasarımının fil mezarlığı olarak görülecek.

Tasarım tekleyen bir motora benzer ve her tekrleme bir denemedir. 70'ler muhtemelen en kötü dönemdi. 80'lerin başı ise başkaldırı dönemi idi ve tasarım diye bir şey olmadı iddia edildi. Şimdi ise tasarım tamamen kendiyile ilgili, kendine dönük, kendini çok önemsemeyen ve duyurmaya çabalayan, bu yüzden de gereksiz tezler ileri süren bir şey oldu. Tasarım tezi olarak gereksiz derecede girift tipografi kullanılıyor. Tasarım ve tipografi bir uçuruma doğru gidiyor. Tasarımdan başka her şey yapılıyor. Bir tasarıma ne kadar düşünce ve zaman harcamıyor? Bugünlerde çok değil... ●

Amerika'da ki ELLE Dergisi

David Konigsberg,

Graphis, Sayı.250, 1987

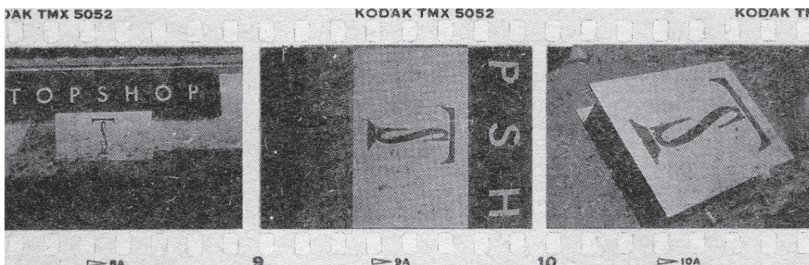
Çeviren: Dilek Balkan

Fransa'nın başkenti Paris'te yayın hayatına başlayan Elle dergisi uzun yıllar dünyanın önde gelen kadın dergileri arasındaki yerini avant-garde bir çizgide sürdürmüştür. Ancak son yıllarda dünya sanat merkezinin Paris'ten New-York'a kaymasına paralel olarak, bir çok ülkede, farklı dillerde yayınlanmaya başlayan bu derginin de sanat yönetmenliği merkezi New-York'a geçmiştir. Aşağıda derginin genel yayın yönetmeniyle yapılan söyleşi yer almaktadır:

Régis Pagniez'e göre önce dergi tasarımı, sonra "grafik" gelir. Ona göre, grafiğin sayfa ile bir ilişkisi yoktur.

"Formatımız çok basittir", diyor. "Çok cüretli, çok güçlü, büyük resim. Bu bir resimsel dergidir; fotoğraf derginin odak noktasıdır." Söz ettiği dergi, haftalık Fransız dergisi ELLE'in Amerikan kuzenidir. Bir milyon Amerikan kadınının dörtte üçü tarafından okunan bu dergi moda dünyasında bir patlama yaptı. Régis Pagniez derginin mimarı, tasarımcısı ve yöneticisidir. Bu nedenle Régis Pagniez konuşunca, onu dinlemek bir zorunluluktur. Bu özel kış gününde, 5.ci cadde de bulunan bürosunun koltuğuna öğle tatilindeki bir bahçevan mutluluğuyla oturmuşken, dışarıdaki kar fırtınasını fark etmeyecek kadar meşguldü. Sanat Yönetmeni Phyllis Schefer ile bu ayın rengini seçmeye çalışıyordu. Bu sayının bir haftada karara bağlanması zorunluydu, çünkü hemen ardından bir sonraki sayının çalışmaları başlayacaktı. Söyleşi için 30 dakika öneriyor sonra bunu 45'e çıkarıyor vaktimiz bittiğinde de elini kaldırarak uyarıyor.

Dergiye yabancı olanlara tanıtmak gerekirse, ELLE Fransa'nın en başarılı kadın dergisidir. Ve Fransa'nın en başarılı yayıncılarından olan Daniel Filipacchi tarafından çıkarılmaktadır. Filipacchi bir Amerikalı ortak aradı ve The New Yorker dergisinde bir tane buldu. Hemen iki deneme sayısı basıldı ve kâra geçildi. The New Yorker (karmaşık denebilecek sebeplerle) ortalıktan ayrılınca Rupert Murdoch devreye girdi.

1985'deki bir deneme sayısından sonra ELLE'in ilk sayısı çıktı. Başarılı olduğunu söylemek hafif kalırdı, düşünülemez kadar çok sattı, (40.000 adet) ve 140 sayfa ilan aldı. İlan talebi o kadar fazlaydı ki ELLE bazılarını geri çevirmek zorunda kaldı. 1986'da baskı bir 200,000 daha fırladı ve ilan sayfaları 1400'e çıktı ki bu Vogue'un da üstündeydi. Bugün, ELLE'in artık Amerika moda sahnesinin vazgeçilmez bir parçası olduğu görülmektedir. ELLE'in Amerika'daki yayıncısı **Marybeth Russel** derginin bu denli tutulmasına üç büyük neden gösteriyor. Birincisi, Amerika Birleşik Devletleri giderek "Avrupalılaşmaktadır." İkincisi, moda alanında yayıncılıkta bir açık vardır. Üçüncüsü Amerikan ELLE'i tamamen farklı bir dergidir. Her ay modanın da üzerine çıkan başka birşeyi belirlemektedir: Stil'i ...

Eğer ELLE dergisi bir okur olarak değil de bir eleştirmen olarak incelenirse diğer dergilerle arasındaki temel fark anlaşılır. ELLE sadece birkaç sayfa formatı kullanır. Fotoğraflar ya silme ya da delevpedir. Yazı tipi Futura veya Newton'dur. "ELLE'in grafik tasarımı fotoğraftadır" diyor.

"İlk bakışta, elbiselerin stilini ve kadınların bunu üstlerinde nasıl taşıdıklarını görürsünüz. İkinci bakışınızda, sayfanın yalın olduğunu yazıların resimlerle yarışmadığını farkedersiniz. Giysiler, kadın, renk ve düzenleme, işte tasarım budur, yoksa yazılar ve yerleştirme değil. Bir bakıma, fotoğrafçı sanat yönetmenidir, çünkü onun gözü derginin düzenini oluşturur."

"Birkaç istisna dışında, Régis Pagniez hep aynı üç fotoğrafçı ile çalışır: Paris'ten Marc Hispard, Milano'dan Toscani ve New York'tan Gilles Bensimon. Hepsi Régis gibi ELLE'in kıdemlilerindendir. "Onların ne yaptıklarını bilirim, onlar da benim ne istediğimi. Onlar ELLE stiline filtrelerdir."

Bu stili kendisi nasıl tanımlıyor? "Bu, giysiden çok kadında yaşayan bir stildir," diyor Régis, "ELLE kadını güzeldir. Şu resmi gördünüz mü? Giysileriyle yaşıyor. Bir model gibi değil, gerçek; nefes alıyor. Kız arkadaşınızın olmasını istediğiniz görünümde-dir."

ELLE'in görünüşünü tanımlayan, yüksek düzeydeki stil ve zevk, bu kaliteye ulaşmak pek çok tasarımcıyı şaşırtacağı gibi çok az bir sanat yönetmenliği gerektirmektedir. Régis şöyle diyor: "Fotoğrafçıyla sadece genel çizgilerde konuşurum. Ben problemi ortaya koyarım, fotoğrafçı bu noktadan itibaren işi ele almalıdır. Örneğin bunlar elbiseler, bu bir yaz olayı ve şehirde geçen bir yaz hikayesi derim. Fotoğrafçı bir ELLE fotoğrafçısı olduğu için ne yapması gerektiğini bilir." Sanılanın aksine, fotoğrafçı büyük bir özgürlüğe sahiptir. "Fazla yönlendirmeye taraftar değilim" diyor Régis. "Çok bilgi verecek olursam fotoğrafçı çekim için so-

rumluluk almayacaktır. Kendi çekmek istediği değil, benim çekilmesini istediğim resim üzerinde yoğunlaşır." Dedğine göre, fotoğraf kullanımındaki giz, çok fazla fotoğrafçı tanımadığı değil fakat iyi tanıdığı ve güvenilir bir fotoğrafçı grubu geliştirmede saklıdır. "Sanat yönetmenin görevi nedir?" diye kendi kendine soruyor. "Çekimi yönetmek değil, işe uygun fotoğrafçıyı seçmektir."

Régis'in sık sık ifade ettiği gibi çekimlere gitmekten hoşlanmaz. "Ben resmi görmek isterim, yoksa onun yapımındaki zorlukları değil". "Bir çekimi izlediğinizde resmin ne zaman kolay ne zaman zor olduğunu anlarsınız. Zor bir çekimden sonra, o resmin iyi olması gerektiğine psikolojik olarak inanır, onu büyük basmak istersiniz, fakat bazen iki dakikada bir çekim yaparsınız ve bu daha iyi olur. Bu yüzden çekimlere gitmek istemem, bu sayede seçimde daha özgür olurum."

İyi bir resmi ne belirler? Sadece fotoğraf değil, aynı zamanda haber fotoğrafçılığı. "Bir resim güçlü ve grafik özellikte olmalı, bununla beraber bir öyküsü de olmalıdır." Dergiden bir sayfa açıyor, güzel bacaklar ve ayakkabıları göstererek, "bu sayfa çok grafik, ama hakkını verecek kadar da bilgi taşıyor. Bunlar ayakkabılar ama direkt olarak görebileceğiniz ayakkabılar. Bunlar renkler, ona uyan renkler. Bu resimde bir çok görülecek şey var, fakat hepsinin birleştiği tek bir tema etrafında toplanmış. Bu da giysi konusunda fikir edinmek isteyen insanlara ihtiyaçları olan gerekli bilgiyi verir."

"Bana göre" diyor "bir fotoğraf çekmek bir film çekmeye benzer. Çok büyük bir prodüksiyon oluşturabilirsiniz, ama iyi bir öykü-

nüz yoksa güzel bir film veya fotoğraf çekemezsiniz."

Régis'le yaptığım bir sonraki görüşmede, o hala aynı görünümündeydi. Burada kendini evinde hissediyor hiç şüphe yok ki. İş hakkında konuşurken, şöyle diyor "şurası gerçek ki ELLE'in yöneticisi olarak dergiyi yaratmaktan çok orkestrasyonunu yapıyorum." Duvarda bir çok örnekleri asılı olan gelecek sayıyı gösteriyor, "önce öyküleri yaratırız sonra dergiyi oluştururuz. İşin bu tarafı dergi üzerinde yavaş yavaş gezinmek ve doğru dengeyi bulmaktır. Denge çok önemlidir", diye devam ediyor, "çünkü bir kitle dergisidir. Genci ve yaşlıyı, gerçeği ve fantaziyi, avantgarde'ı ve klasiği dengelemek zorundasınız. Bunu yapmalısınız, çünkü bir kitle dergisi olunca çok geniş bir okuyucu kitlesinin beğenisini kazanmak durumundasınız." Régis kişisel olarak seksi, cüretkar ve zevk veren bir tarzı beğeniyor. "Fakat bir kadın dergisi hizmettir. Yalnız kendi isteğinizi yapamazsınız."

Oysa, Régis'in tam olarak kendi beğendiğini yaptığı hissine kapılıyorsunuz. Panoları inceleyen gözlerine bakıyorsunuz ve dergi konusundan bir profesyoneli gördüğünüzü anlıyorsunuz. Yaklaşık 25 yıldır Filipacchi'nin arkadaşı ve ortağı bulunuyor. Tasarımcı olarak Lui, Photo ve Salut les Copains'in gelişmesine yardımcı olmuş. 1977'de New York'a LOOK dergisini yeniden canlandırmak üzere gönderilmiş. (Sonunda başarıya ulaştık ama büyük para harcadı, diyor.) 1981 yılında, Filipacchi sallantıda olan Fransız ELLE'ine ait hisselerin büyük çoğunluğunu satın alınca, Régis bu dergiye yönetici oldu. "Birdenbire ELLE'in patronu olduk" diyor. Altı yıl sonra, 34 yıllık kariyerinin belki de en büyük başarısı olarak, en üstte yer alıyor. Bundan sonra ne olacak? Régis Pagniez buradan nereye gider?

Gülerek "söylemesi zor", diyor. "Belki sadece yaşlanıyorum, ama bazen bu iş beni gerçekten çok yoruyor. Buna rağmen başardığımız şeyi düşünüyorum ve çok gururlanıyorum."

Benim için yazdığı listeye bakıyor. "Pek çok dergide çalıştım", diyor ve ekliyor: "Fakat biliyorsunuz ELLE farklı. ELLE içinde beraber yaşadığımız bir dergi. ELLE'in bir parçası olduğunuzda, ELLE sizin hayatınızdır." ●

YAZILAR

Grafikerler Meslek Kuruluşu
Derneği adına sahibi

Yurdaer Altıntaş

Sorumlu Yayın Yönetmeni

Bülent Erkmén

Uygulama: Asu Orhan

Ayda bir yayımlanır, para ile satılmaz.

Tüm hakları saklıdır.

Basıldığı yer: MATAŞ

